

Evaluatie van de maatregelen voor de Omkadering van Jonge Onderzoekers

In opdracht van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie

Deloitte, 5 juli 2023

INHOUDSTAFEL

<i>Managementsamenvatting</i>	2
<i>1. Inleiding</i>	2
<i>2. Belangrijkste vaststellingen</i>	4
2.1. Ontwikkelingen in het aantal jonge onderzoekers in Vlaanderen	4
2.2. Financiële opzet van het OJO-programma	4
2.3. De COVID-19-pandemie had een impact op het aantal OJO-activiteiten	5
2.4. Jonge onderzoekers beoordelen het OJO-aanbod positief en zien een duidelijke meerwaarde	8
2.5. Het OJO-programma als hefboom voor de carrièreondersteuning en omkadering van jonge onderzoekers en voor samenwerking tussen Vlaamse universiteiten	9
2.6. Governance van OJO	9
2.7. Een uniek omkaderingsprogramma in EU-opzicht	10
2.8. Blik op de toekomst	11
<i>3. Aanbevelingen</i>	12
3.1. Aanbevelingen voor de Vlaamse beleidsmaker	12
3.2. Aanbevelingen voor de Vlaamse universiteiten	13

Managementsamenvatting

1. Inleiding

Deloitte werd door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) aangesteld voor de vijfjaarlijkse evaluatie van de “maatregelen voor de omkadering van jonge onderzoekers” (“OJO” of “OJO-programma” genoemd).¹ ² De decretale basis van OJO wordt gelegd in (artikel 64/3 van) het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en de financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna “W&I-decreet” genoemd). Conform deze bepalingen van het W&I-decreet, werd het kader van het OJO-programma vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013 betreffende de omkadering van jonge onderzoekers (hierna OJO-besluit genoemd). Dit besluit werd gewijzigd in 2019 en dit volgend op de vorige evaluatie van OJO die in 2018 werd uitgevoerd.

Het OJO-besluit bepaalt dat de evaluatie onder meer moet nagaan of de subsidies effectief en efficiënt zijn ingezet, in welke mate de doelstellingen (vermeld in artikel 10 van het OJO-besluit) zijn gehaald en welke impact de maatregelen hebben gehad op de loopbanen van jonge onderzoekers die bij de begunstigde universiteiten (in het OJO-besluit “begunstigden” genoemd) werken. De (hoofd-)doelstellingen die in artikel 10 van het OJO-besluit zijn vastgelegd, zijn:

1. Training van jonge onderzoekers;
2. Loopbaanontwikkeling en bevordering van loopbaanperspectieven van jonge onderzoekers;
3. Versterken van de internationale oriëntatie in de loopbaan van jonge onderzoekers;
4. Samenwerken met andere kennisinstellingen binnen Vlaanderen met betrekking tot doelstellingen vermeld in punt 1 tot en met 3.

De evaluatieopdracht bestond uit drie luiken. Ten eerste is er een ex-postevaluatie, dit is een evaluatie van de periode 2018 tot en met mei 2023 waarin onder meer de evoluties over de afgelopen jaren worden nagegaan en vergelijkingen met de voorgaande periode worden gemaakt. Ten tweede is er een ex-ante-evaluatie die minstens de periode 2024-2028 beslaat en waarin bepaalde te verwachten evoluties in de toekomst, en de manier waarop de universiteiten voor de toekomst plannen, worden bekeken. Afsluitend worden conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

De evaluatie van OJO vond plaats in de periode januari-mei 2023³.

De benodigde informatie om deze evaluatie te stofferen, werd aan de hand van een mix van datacollectiemethoden verzameld. Het gaat om:

- Een doorgedreven deskstudie waarbij door het Departement EWI aangeleverde documentatie alsook breder beschikbare informatie werden doorgenomen. Het betreft bijvoorbeeld de zelfevaluatie (zowel ex post als ex ante) die de Vlaamse universiteiten individueel alsook gezamenlijk conform het OJO-besluit elk dienden op te stellen in het kader van deze evaluatie.
- Een reeks (groeps-)interviews die Deloitte afnam met verschillende belanghebbenden, onder meer vertegenwoordigers van het Departement EWI en de Vlaamse universiteiten, maar ook van

---

¹ In deze samenvatting worden met jonge onderzoekers (pre-)doctoraats- en postdoctoraatsonderzoekers bedoeld, met dien verstande dat de UHasselt enkel doctoraatsonderzoekers en postdoctorale onderzoekers als jonge onderzoekers beschouwt en predoctoraatsonderzoekers (onderzoekers die nog niet gestart zijn met hun doctoraat) er met andere woorden niet worden meegerekend in de doelgroep.

² Via een aanbestedingsprocedure op basis van het opdrachtbestek met nummer EWI-2022-08 en getiteld “Specifieke opdrachten in het kader van de evaluatie van de maatregelen voor de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)”.

³ Deze evaluatie werd begeleid door een stuurgroep, samengesteld en voorgezeten door het Departement EWI. De rol van de stuurgroep was zowel het bewaken van de kwaliteit als de voortgang van de evaluatie, evenals erop toe te zien dat de uitvoering van de opdracht resulteerde in aanbevelingen die inpasbaar zijn in de regelgeving en het bredere kader. Gedurende de evaluatie heeft Deloitte Consulting verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met de stuurgroep en heeft de stuurgroep zowel commentaar geleverd op het tussentijds rapport voor het internationaal expertenpanel als op het ontwerp van eindrapport en deze beide rapporten ook gevalideerd.

werkgevers(-organisaties), Vlaamse kennisinstellingen, enz. Ook een selectie van jonge onderzoekers (m.a.w. de doelgroep van OJO) werd bevroegd.

- Een beknopte internationale benchmark waarbij drie internationale voorbeelden van ondersteuningsprogramma's voor jonge onderzoekers werden geselecteerd en vervolgens met het OJO-programma werden vergeleken. Het gaat om: 'Nordic Doctoral Training in Health Sciences (NorDoc)', EURAXESS en de Academy of Finland.
- Een beoordeling door een panel van internationale experts: Op 17 en 18 april 2023 werd een panel van internationale experts voor twee dagen uitgenodigd in Brussel om hun licht te laten schijnen op het OJO-programma.
- Een SWOART-analyse, waarin de sterktes, zwaktes, opportuniteiten, aspiraties, resultaten en bedreigingen van het OJO-programma duidelijk worden aangegeven.

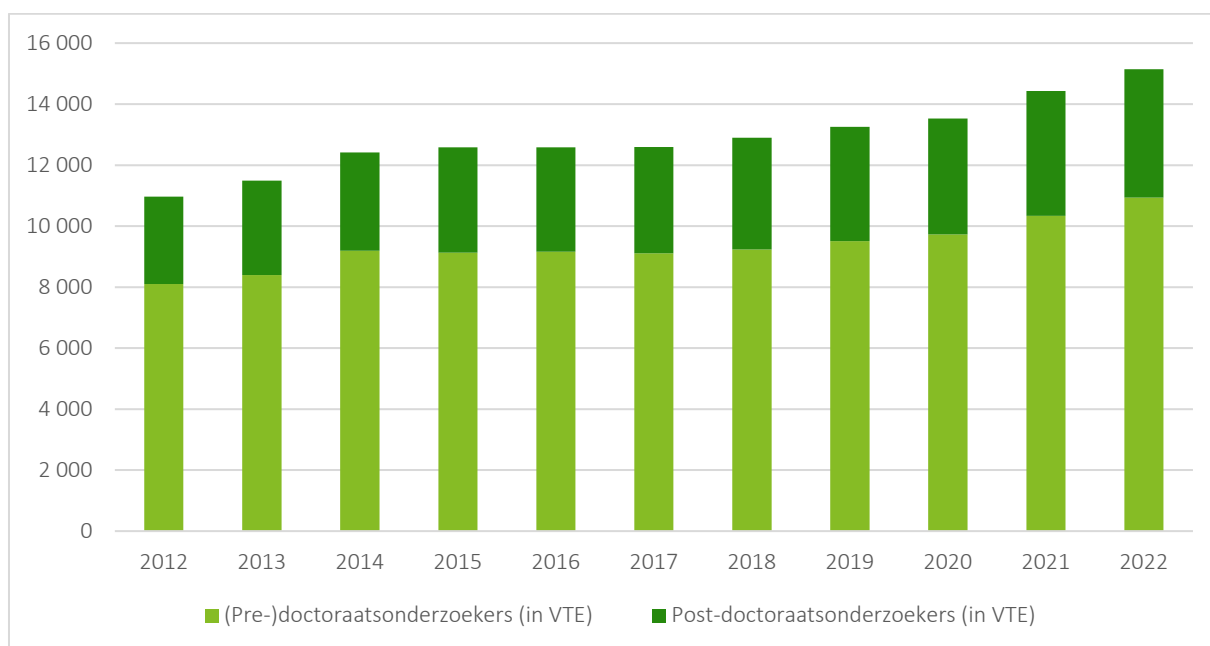
Deze managementsamenvatting presenteert de belangrijkste vaststellingen en aanbevelingen naar aanleiding van de evaluatie van 2023 van de maatregelen voor de omkadering van jonge onderzoekers. Voor het detail van de resultaten van deze evaluatie wordt verwezen naar het hoofdrapport ter zake.

2. Belangrijkste vaststellingen

2.1. Ontwikkelingen in het aantal jonge onderzoekers in Vlaanderen

We stellen een stijgende trend vast wat betreft de evolutie van het aantal (post-)doctorale onderzoekers in het Vlaamse landschap. Tussen 2014 en 2018 vlakke de groei enigszins af. Vanaf 2018 toont Figuur 1 echter opnieuw een versnelde toename van het aantal (post-)doctorale statuten. Het valt te verwachten dat deze groei van (pre-)doctorale statuten weerspiegeld wordt in het aantal uitgereikte doctorstitels na 2020. Hoewel het mogelijk voorbarig is om hier algemene conclusies aan te verbinden, is er een stijging in het aantal uitgereikte doctoraten merkbaar in de academiejaren 2020-2021 en 2021-2022 volgens de cijfers van het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs.⁴ Er was weliswaar een daling van het aantal uitgereikte doctoraten in het academiejaar 2019-2020, maar volgens het Vlaams indicatorenboek is dit mogelijk toe te schrijven aan de COVID-19-pandemie die begin 2020 uitbarstte.

Figuur 1:⁵ Evolutie in het aantal jonge onderzoekers (doctoraats- en postdoctorale onderzoekers⁶) in Vlaanderen van 2012 tot 2022, uitgedrukt in VTE

2.2. Financiële opzet van het OJO-programma

Het OJO-programma onderging - en dit onder meer als gevolg van de wijzigingen van 2019 aan het OJO-besluit - een aantal interne aanpassingen en externe veranderingen gedurende de evaluatieperiode 2019-2022/2023. Een aantal van deze aanpassingen waren eerder van technische aard. Zo gebeurt de financiering en het beheer van het programma sinds 2020 op basis van een kalenderjaar, in plaats van op basis van een academiejaar. Daarnaast werd ook gesleuteld aan een vereenvoudiging van de rapportering door de Vlaamse universiteiten gericht aan de Vlaamse overheid.

De verdeling van OJO-middelen over de Vlaamse universiteiten op basis van de verdeelsleutel die hiervoor conform het OJO-besluit gehanteerd wordt, kende weinig schommelingen over de evaluatieperiode. De verdeelsleutel wordt niet in vraag gesteld door de universiteiten en de verdeling van de OJO-middelen wordt door hen als rechtvaardig en correct beoordeeld (zie Figuur 2).

⁴ Vlaams indicatorenboek voor de academiejaren 2002-2020 : [3.2.5 Uitgereikte doctorstitels | Vlaams Indicatorenboek](#); Voor de academiejaren 2020-2022: [Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs \(vlaanderen.be\)](#)

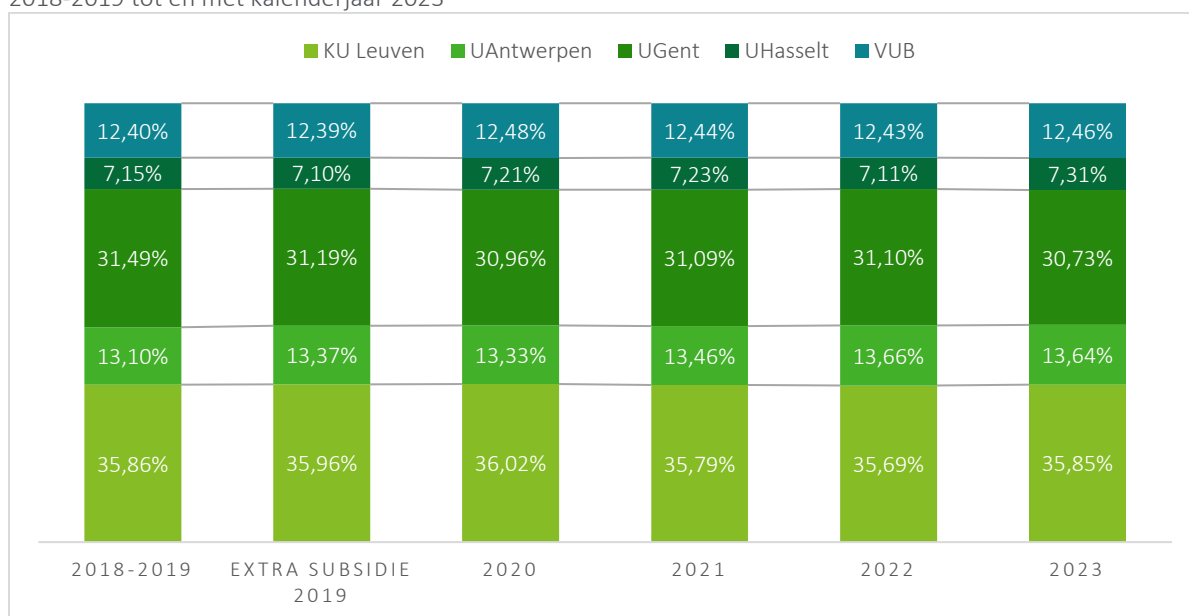
⁵ VLIR, Statistische gegevens betreffende het personeel aan de Vlaamse Universiteiten, telling 1 februari 2022. December 2022, p.115.

⁶ Postdoctorale onderzoekers worden in de OJO-regelgeving als 'jonge onderzoekers' gecategoriseerd.

In 2020 werd ook het overheidsbudget voor OJO beduidend opgetrokken van 4 naar 5 miljoen euro. De personeelsmiddelen binnen het OJO-budget worden sindsdien ook geïndexeerd aan de hand van de gezondheidsindex en dit binnen de bepalingen van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap – om stijgende personeelskosten te compenseren. Om de overgang van een toekenning (van de subsidie) per academiejaar naar een toekenning per kalenderjaar (cf. de wijzigingen aan het OJO-besluit van 2019) te faciliteren, werd een eenmalige subsidie van 2 miljoen euro toegekend voor het jaar 2019, bovenop het bedrag dat was vrijgemaakt voor het academiejaar 2018-2019. De Vlaamse universiteiten beschouwen de **budgettaire opstap van 2020** deels als een inhaalbeweging om te compenseren voor het toenemend aantal jonge onderzoekers die gebruik maken van OJO. De opstap liet hen toe om hun OJO-aanbod te versterken en de wachtlijsten voor een aantal populaire activiteiten te reduceren.

Sinds 2019 en conform de wijzigingen aan het OJO-besluit, moeten de Vlaamse universiteiten een groter deel van de OJO-middelen aan interuniversitaire samenwerking spenderen. De ondergrens voor (de besteding van OJO-subsidies aan) interuniversitaire samenwerking werd immers verhoogd van 25% naar 35%.

Figuur 2: Verdeling van de OJO-subsidie over de Vlaamse universiteiten, in percentages per jaar van academiejaar 2018-2019 tot en met kalenderjaar 2023

2.3. De COVID-19-pandemie had een impact op het aantal OJO-activiteiten

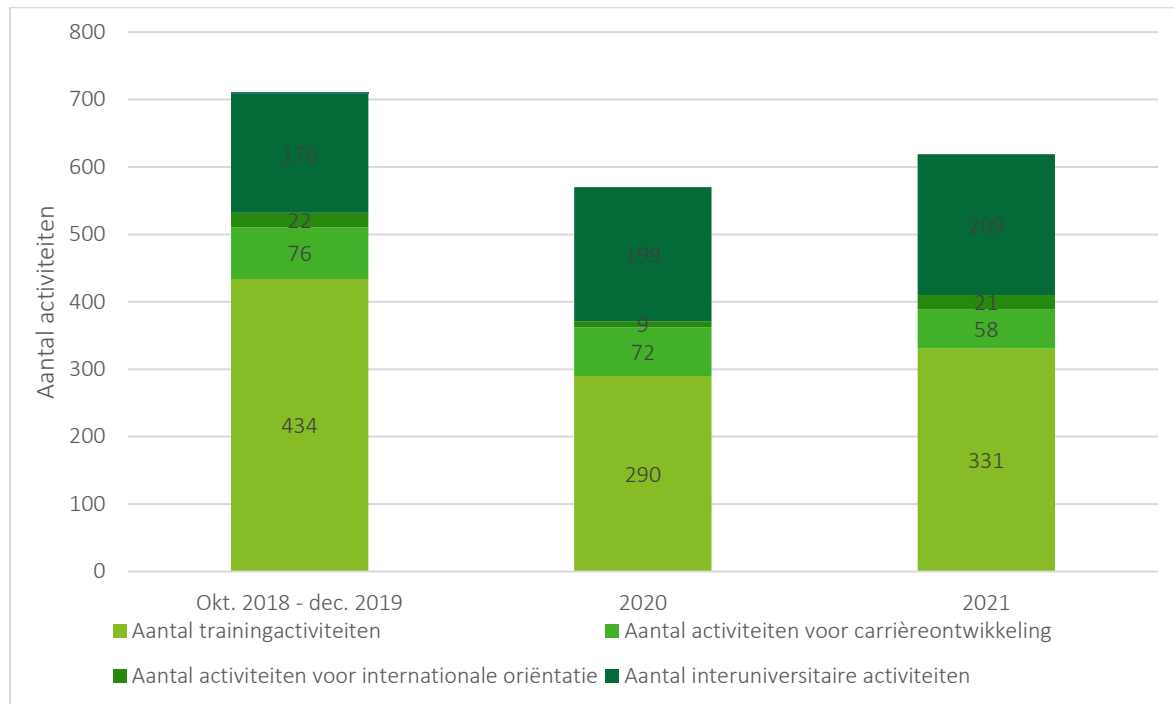
Tijdens deze evaluatieperiode ondervond het OJO-programma de impact van de COVID-19-pandemie. De pandemie leidde tot een verhoogde aandacht voor het psychosociaal welzijn van jonge onderzoekers en dwong de Vlaamse universiteiten om snel te schakelen van fysieke naar hybride en online activiteiten. Daarnaast, op beleidsmatig vlak, stipte de Vlaamse overheid in het Vlaams regeerakkoord 2019-2024, in de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 en in de Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BBT) van het beleidsdomein EWI voor de begrotingen van de jaren 2020 tot en met 2023, een aantal aandachtspunten aan voor het Vlaamse wetenschapsbeleid, namelijk: meer nadruk op populariserende wetenschapscultuur, meer aandacht voor een niet-academische carrière en een grotere mobiliteit van jonge onderzoekers op zowel interdisciplinair, intersectoraal en internationaal vlak.

Impact van de COVID-19-pandemie in cijfers

Naast de bovenstaande context had ook de COVID-19-pandemie zijn effect op de werking van het OJO-programma. Ondanks de verhoging van het OJO-budget stellen we een stagnatie vast in het aantal activiteiten

die de Vlaamse universiteiten organiseerden in het jaar 2020⁷ (zie Figuur 3). Deze stagnatie is wellicht een gevolg van de COVID-19-pandemie. In Tabel 1 merken we evenwel geen stagnatie in het aantal deelnemers.⁸ Dit leidde in 2020 tot gemiddeld meer deelnemers per OJO-activiteit, een tendens die zich overigens doorzette in 2021. Die stijging werd mede mogelijk gemaakt door de verschuiving naar hybride en online opleidingen in de pandemiejaren.

Figuur 3: Totaal aantal unieke activiteiten per OJO-doelstelling, van oktober 2018 tot en met december 2021⁹

In tegenstelling tot de afname van de niet-interuniversitaire activiteiten in 2020 zien we wat betreft de interuniversitaire initiatieven een ander beeld met zowel een stijging in het aantal georganiseerde activiteiten (zie Figuur 3) als van het aantal deelnemers (zie Tabel 1) en dit over de periode van het begin van het academiejaar 2018-2019 tot en met eind 2021. Rekening houdend met de verschillende lengte van de periode oktober 2018 tot december 2019 en het kalenderjaar 2020 is de stijging nog markanter. Deze stijging is allicht toe te schrijven aan het verhoogde percentage van de OJO-middelen dat vanaf 2020 aan interuniversitaire samenwerking gespendeerd dient te worden. Elke Vlaamse universiteit levert daarbij haar deel van de inspanning om de interuniversitaire samenwerking op te trekken (zie Figuur 4).

⁷ Van oktober 2018 tot december 2019 werden 708 unieke OJO-activiteiten georganiseerd; in 2020 570 (gecorrigeerd voor de verschillende lengte van de beschouwde periodes werden ongeveer evenveel activiteiten georganiseerd in 2020 als in 2018/2019)

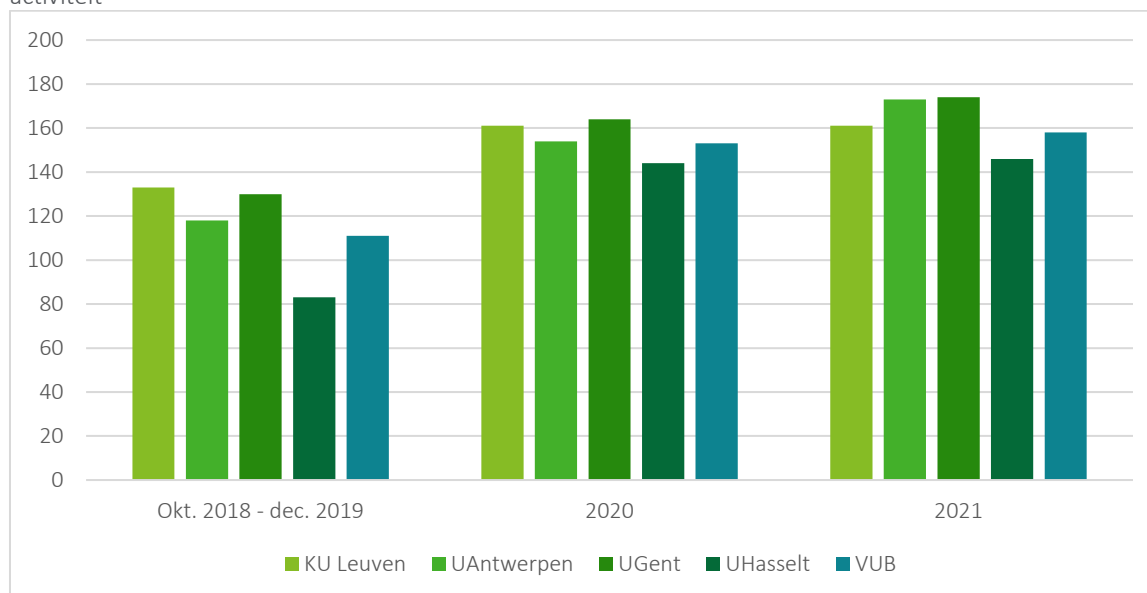
⁸ Het aantal deelnemers aan OJO-activiteiten bedroeg 31 772 in oktober 2018 - december 2019 en 29 483 in 2020. Gecorrigeerd voor de verschillende lengte van de periodes zijn er meer deelnemers in 2020 dan in 2018/2019

⁹ Bij de vergelijking van de cijfers in deze tabel dient rekening te worden gehouden met de verschillende tijdspannes tussen de periodes. Oktober 2018 tot december 2019 telt 15 maanden, de andere kolommen vertegenwoordigen kalenderjaren.

Tabel 1: Aantal deelnemers voor alle (unieke) activiteiten, per OJO-doelstelling, oktober 2018 tot december 2021¹⁰

Doelstelling	Okt. 2018 – dec. 2019	2020	2021
1. Training	19 933	13 747	17 021
<i>1.1 Domeinspecifiek</i>	7 629	5 074	5 829
<i>1.2 Generiek/domeinoverschrijdend</i>	12 304	8 673	11 192
2. Carrièreontwikkeling	4 193	3 862	3 148
<i>2.1 Domeinspecifiek</i>	60	123	110
<i>2.2 Generiek/domeinoverschrijdend</i>	4 133	3 739	3 038
3. Internationale oriëntatie	304	379	671
<i>3.1 Domeinspecifiek</i>	9	9	11
<i>3.2 Generiek/domeinoverschrijdend</i>	295	370	660
4. Interuniversitaire initiatieven	7 342	11 495	14 691
Totaal aantal deelnemers	31 772	29 483	35 531

Figuur 4: Het aantal keer dat een universiteit gerapporteerd werd als een co-organisator van een interuniversitaire activiteit

OJO-doelstellingen: training – carrièreontwikkeling – internationale oriëntatie

Wat de specifieke OJO-doelstellingen betreft – het voorzien van een trainingsaanbod voor jonge onderzoekers, carrièreondersteuning en internationale oriëntatie – zien we dat training van jonge onderzoekers met voorsprong voor het grootste aantal OJO-activiteiten zorgt (zie Figuur 3). De analyse van het aantal domeinspecifieke versus domeinoverschrijdende activiteiten toont aan dat de universiteiten het advies uit de evaluatie van 2018 van OJO opvolgden: sinds oktober 2018 zien we dat de balans sterk in het voordeel van de domeinoverschrijdende activiteiten overhelt. Ruim 60% van de activiteiten waren domeinoverschrijdend tussen oktober 2018 en december 2021. Het belang van activiteiten m.b.t. de carrièreontwikkeling en -ondersteuning in vergelijking met de andere doelstellingen nam toe ten opzichte van de vorige evaluatieperiode.¹¹ Het wekt weinig verbazing dat het aantal activiteiten onder de doelstelling ‘internationale oriëntatie’ kelderde door de COVID-19-pandemie. Het aantal activiteiten voor deze doelstelling lag in 2021 nog steeds onder het niveau van 2019. Daarbij speelt ook

¹⁰ Er dient te worden opgemerkt dat het deelnemersaantal niet voor elke OJO-activiteit gerapporteerd wordt.

¹¹ Dit is een thema dat in veel universiteiten met andere dan OJO-middelen wordt gefinancierd. Dergelijke financiering en de hiermee overeenstemmende activiteiten worden vaak niet weergegeven in de OJO-rapportering van de universiteiten.

mee dat deze OJO-doelstelling wat ondergesneeuwd is geraakt ten opzichte van het voorzien van training voor jonge onderzoekers, carrièrebegeleiding en interuniversitaire samenwerking. Bij al deze resultaten dient echter steeds in het achterhoofd te worden gehouden dat informatie over aantallen niet noodzakelijk indicatief is voor de kwaliteit van de georganiseerde opleidingen.

Deelname aan en afwerken van een doctoraatsopleiding

Wat het aantal deelnemers aan de OJO-activiteiten betreft, zijn er twee opvallende vaststellingen. De grote meerderheid van de doctorandi behaalt hun doctoraat terwijl ze op dat moment minstens één onderdeel van een doctoraatsopleiding hebben gevolgd.¹² Dit geeft een indicatie van de aanwezige bereidheid tot deelname langs de kant van de jonge onderzoekers. Ze zien de meerwaarde van een doctoraatsopleiding in. Daartegenover staat dat waar de opleiding niet verplicht is, veel minder doctoraatsonderzoekers ook het getuigschrift voor de doctoraatsopleiding behalen. Zo had aan de UGent, waar de doctoraatsopleiding niet in alle faculteiten verplicht is, tussen 2018 en 2021 gemiddeld slechts iets meer dan 30% van de doctoraatsonderzoekers een getuigschrift voor de doctoraatsopleiding behaald op het moment dat ze hun doctoraat verdedigden.

2.4. Jonge onderzoekers beoordelen het OJO-aanbod positief en zien een duidelijke meerwaarde

Uit interviews met jonge onderzoekers en uit de sessies van het internationaal panel met jonge onderzoekers, blijkt dat de bevroegde en gehoorde jonge onderzoekers over het algemeen tevreden zijn over het OJO-aanbod. Die tevredenheid weerspiegelt zich ook in de tevredenheidscijfers die opgenomen zijn in de rapportering van de Vlaamse universiteiten over OJO. Universiteiten doen inspanningen om het trainingsaanbod aan te passen aan de verschillende carriërefases van jonge onderzoekers. In navolging van de aanbevelingen uit de OJO-evaluatie van 2018 werd vooral aan het aanbod voor postdoctorale onderzoekers gewerkt gedurende deze evaluatieperiode, onder meer door het opzetten van een apart programma voor postdocs aan enkele universiteiten. Ondanks de grote stappen die ten aanzien van de omkadering van postdoctorale onderzoekers werden gezet, is er toch nog ruimte voor verbetering (aflijnen van rollen, rechten en verantwoordelijkheden; invulling van specifieke noden van postdoctorale onderzoekers met betrekking tot carrièreondersteuning; overal een apart programma voor postdoctorale onderzoekers).

Verschillende geïnterviewde jonge onderzoekers geven aan dat hun promotoren niet altijd enthousiast en ondersteunend zijn met betrekking tot hun deelname aan OJO-activiteiten.¹³ Dit kwam in het bijzonder tot uiting bij de geïnterviewde jonge onderzoekers met een Baekeland-mandaat en bij de geïnterviewde jonge onderzoekers die actief zijn bij enkele Vlaamse kennisinstellingen. Ondanks de algemene tevredenheid, merken veel geïnterviewde jonge onderzoekers, alsook medewerkers van de universiteiten in onder meer de zelfevaluaties op dat ondanks de verhoging van het OJO-budget – van 4 naar 5 miljoen euro – er toch nog wachtlijsten zijn voor de sommige populaire cursussen – voornamelijk deze over mentaal welzijn en over snel toepasbare vaardigheden.

De impact van OJO op jonge onderzoekers wordt door deze groep als positief beoordeeld. Jonge Vlaamse onderzoekers zijn zich er steeds meer van bewust dat de mogelijkheid reëel is dat ze na hun doctoraat de academische wereld zullen verlaten en dat ze zich hier beter ook op voorbereiden. Door de groeiende maturiteit van het OJO-programma is er vandaag een aanbod aan omkadering en ondersteuning dat structureel is ingebed in de werking en het beleid van de Vlaamse universiteiten en dat jonge onderzoekers kan versterken met het oog op een academische carrière, alsook op een carrière op de externe arbeidsmarkt.

¹² Voor alle universiteiten ligt dit cijfer tussen 80% en 100%

¹³ De geïnterviewde jonge onderzoekers werden onder meer geselecteerd uit een groep die zich bij de onderzoekersbevraging van 2022 bereid had getoond om deel te nemen aan de evaluatie van 2023. Hoewel maximale representativiteit werd beoogd, vormen de geïnterviewde jonge onderzoekers een relatief kleine en mogelijk niet geheel representatieve steekproef van alle jonge onderzoekers in Vlaanderen.

2.5. Het OJO-programma als hefboom voor de carrièreondersteuning en omkadering van jonge onderzoekers en voor samenwerking tussen Vlaamse universiteiten

OJO heeft een belangrijke hefboomfunctie voor de ontwikkeling van interne initiatieven die universiteiten nemen ter ondersteuning van hun onderzoekers. Zo hebben de Doctoral Schools van de universiteiten mede dankzij OJO een structureel en institutioneel karakter verworven en is het volgen van een doctoraatsopleiding in toenemende mate vanzelfsprekend en/of verplicht aan de Vlaamse universiteiten. In interviews getuigde men van versterkte relaties tussen de universiteiten en andere Vlaamse onderzoeksinstituten, waar OJO aan heeft bijgedragen, al is ook hier nog ruimte voor verbetering. OJO is eveneens een katalysator gebleken voor de samenwerking tussen de Vlaamse universiteiten onderling. Zonder OJO zou de samenwerking tussen de Vlaamse universiteiten bij de omkadering van hun jonge onderzoekers op dit niveau wellicht minder evident zijn.

OJO heeft een positief effect gehad op de relatie tussen de universiteiten en de niet-academische wereld. Een initiatief als het Stakeholder Engagement Panel (SEP)¹⁴ wordt langs weerszijden goed onthaald. Er is bovendien animo onder werkgevers om een nauwere band te onderhouden met onderzoekers en een actievere rol op te nemen met betrekking tot de invulling van het OJO-aanbod. Het staat echter vast dat de inspanningen die gebeurd zijn, aangehouden en zelfs uitgebreid dienen te worden – bijvoorbeeld door nieuwe werkgevers en koepelorganisaties te betrekken bij het SEP – om voldoende bereik en weerklank langs de kant van de werkgevers te bewerkstelligen.

2.6. Governance van OJO

Wijzigingen aan het OJO-besluit en rapportering

Uit interviews met beleidsmedewerkers van het Departement EWI en met vertegenwoordigers van de universiteiten blijkt dat beide stakeholders slechts in beperkte mate opmerkingen hebben op de huidige bepalingen van het OJO-besluit, zeker sinds de wijzigingen aan het OJO-besluit die in 2019 werden doorgevoerd. Binnen de universiteiten worden wel vraagtekens geplaatst bij de invulling van de OJO-doelstelling ‘internationale oriëntatie’ en is er de algemeen aanwezige verzuchting om de rapporteringsdruk te verlichten. Vanuit het standpunt van de beleidsmedewerkers zou het afvoeren van ‘internationale oriëntatie’ als doelstelling een verkeerd signaal sturen over de ambities van OJO. Ook suggereren zij om OJO meer open te stellen voor niet-universitaire onderzoekers.

Financiële middelen en rapportering

De universiteiten ervaren de verdeling van de OJO-middelen als rechtvaardig. Verder merken ze op dat de budgettaire opstap van 2019 noodzakelijk was om de groei in het aantal jonge onderzoekers te compenseren, zoals ook te zien valt in Figuur 5. De universiteiten halen vrij vlot de drempel van 35% van de middelen die sinds 2020 (voordien was dit 25%) aan interuniversitaire samenwerking besteed moeten worden (zie Tabel 2). Uit de rapportering van de universiteiten over de besteding van de OJO-middelen blijkt dat het gerapporteerde deel van het aanbod aan ondersteuning voor jonge onderzoekers grotendeels met OJO-middelen gefinancierd wordt. De KU Leuven, UAntwerpen en VUB rapporteerden geen eigen bijdrage aan de ondersteuning van jonge onderzoekers tussen oktober 2018 en december 2021, terwijl de UHasselt de grootste eigen bijdrage leverde van gemiddeld 15,61% over dezelfde periode. De UGent droeg in beperkte mate met eigen bijdragen bij aan de ondersteuning van jonge onderzoekers. Hieraan dient echter toegevoegd te worden dat de universiteiten niet alle eigen investeringen in de omkadering van jonge onderzoekers opnemen of vermelden in de OJO-rapportering en dat het bedrag dat ze vernoemen vrijwel zeker een onderschatting is. De Vlaamse universiteiten rapporteren over het algemeen grondig, met een voldoende niveau van detail. Er zijn geen indicaties van financiële malversaties.

¹⁴ Minstens twee maal per jaar organiseren de vijf Vlaamse universiteiten samen een thematische uitwisselingsmoment met werkgevers en de externe arbeidsmarkt.

Tabel 2: Samenvatting van de uitgaven en financieringsbronnen in het kader van de ondersteuning van jonge onderzoekers (OJO) aan de Vlaamse universiteiten, in duizend euro¹⁵

		Okt. 2018 – dec. 2019	2020	2021
KU Leuven	Totale OJO-uitgaven	2 028	1 683	1 757
	Interuniversitair	595	677	795
	% Interuniversitair	29%	40%	45%
	OJO-subsidie	2 153	1 800	1 805
	Reserve voorgaand jaar	0	125	243
	Eigen bijdrage	0	0	0
UAntwerpen	Totale OJO-uitgaven	774	561	669
	Interuniversitair	256	231	271
	% Interuniversitair	33%	41%	41%
	OJO-subsidie	792	667	679
	Reserve voorgaand jaar	0	18	124
	Eigen bijdrage	0	0	0
UGent	Totale OJO-uitgaven	1 889	1 557	1 582
	Interuniversitair	671	608	604
	% Interuniversitair	36%	39%	38%
	OJO-subsidie	1 883	1 548	1 568
	Reserve voorgaand jaar	0	0	0
	Eigen bijdrage	0	9	27
UHasselt	Totale OJO-uitgaven	477	389	441
	Interuniversitair	114	131	157
	% Interuniversitair	31%	37%	41%
	OJO-subsidie	428	361	364
	Reserve voorgaand jaar	0	66	71
	Eigen bijdrage	115	33	56
VUB	Totale OJO-uitgaven	747	606	607
	Interuniversitair	220	276	266
	% Interuniversitair	29%	46%	44%
	OJO-subsidie	744	624	627
	Reserve voorgaand jaar	0	0	18
	Eigen bijdrage	0	0	0

2.7. Een uniek omkaderingsprogramma in EU-opzicht

Vlaanderen beschikt met het OJO-programma over een – in EU-opzicht – redelijk uniek omkaderingsprogramma voor jonge onderzoekers. Uniek in die zin is dat met een relatief beperkte toelage van overheidsmiddelen – met een geormerkt karakter – de Vlaamse overheid haar universiteiten de kans heeft geboden om een matuur en eigentijds aanbod uit te werken voor jonge onderzoekers, met een grote mate van autonomie voor de Vlaamse universiteiten, maar daarbij ook tegelijkertijd stimuli heeft voorzien voor interuniversitaire samenwerking. Dit is een beeld dat zowel terugkomt in het rapport van het internationaal expertenpanel, uit de interviews met

¹⁵ Het niet rapporteren van een eigen bijdrage houdt niet in dat een universiteit geen eigen middelen investeerde in de omkadering van jonge onderzoekers.

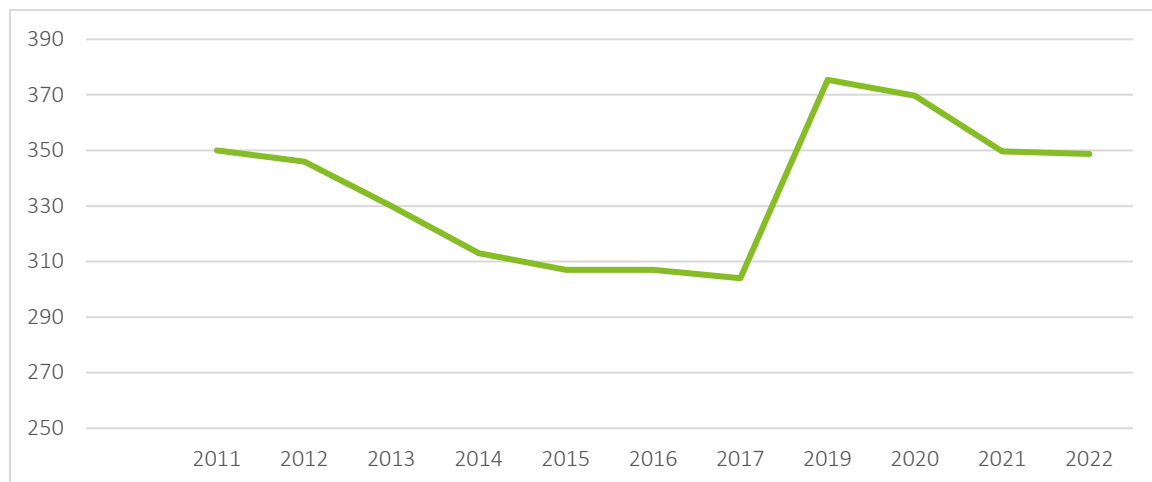
stakeholders als uit de benchmark. Dit straalt ook positief af op het Vlaams onderzoekslandschap. Het OJO-programma sluit goed aan bij en overlapt weinig met andere bestaande Vlaamse onderzoeksinstrumenten.

Uit de benchmarkanalyse leren we dat in Scandinavië (NorDoc) universiteiten ook samenwerken zonder overheidssteun (maar ook minder diepgaand en structureel), als zij daar duidelijk het voordeel van inzien. NorDoc heeft op een kostenefficiënte manier een databank opgezet met trainingen die gratis toegankelijk zijn voor de onderzoekers van de NorDoc-leden. Van EURAXESS leren we dat een breed aanbod van diensten nodig is om de carrièreontwikkeling en internationale mobiliteit van onderzoekers te steunen en dat veel van deze diensten reeds bestaan, maar dat de bestaande mogelijkheden wellicht nog niet maximaal benut worden door de Vlaamse universiteiten, onderzoekers, werkgevers en instellingen. De case van de Academy of Finland toont de noodzaak van een geormerkt budget voor de ondersteuning van (jonge) onderzoekers aan. Uit het voorbeeld van Finland mogen we afleiden dat het weinig waarschijnlijk is dat de omkadering van jonge onderzoekers zonder geormerkte financiering een prioriteit zou zijn voor de bij onderzoek betrokken instellingen als universiteiten en verantwoordelijke overheidsinstanties in de mate dat het dit wel kan zijn voor de Vlaamse universiteiten.

2.8. Blik op de toekomst

Als we de toekomstplannen van de Vlaamse universiteiten omtrent OJO tegen het licht houden, stellen we vast dat ze de huidige lijn grotendeels willen doorzetten en het bestaande OJO-aanbod nog verder willen uitbouwen. Daarbij komen een aantal thema's in belangrijke mate terug: inzetten op het mentaal welzijn van onderzoekers, meer specifieke focus op de noden van postdoctorale onderzoekers, carrière-ondersteunende activiteiten aanbieden, alsook het leggen van bruggen tussen de academische wereld en de externe arbeidsmarkt.

Figuur 5: Gemiddeld OJO-budget per VTE jonge onderzoeker in euro¹⁶

De universiteiten vragen zich echter af of ze de huidige ambities ook in de toekomst nog ten volle zullen kunnen verwezenlijken. Ze merken op dat de kosten en onderzoekersaantallen vandaag sneller stijgen dan de geïndexeerde OJO-subsidie die ze momenteel van de Vlaamse overheid ontvangen. Het beschikbare budget per onderzoeker om hem/haar te ondersteunen, neemt hierdoor stelselmatig af (Figuur 5). Hoewel er nog bepaalde efficiëntiewinsten – digitalisering, eenmalige investeringen, enz. – in de komende jaren gerealiseerd kunnen worden, is het weinig plausibel dat de Vlaamse universiteiten op langere termijn dezelfde ondersteuning voor jonge onderzoekers kunnen blijven bieden.

¹⁶ Voor het jaar 2018 wordt geen berekening gemaakt omdat de exacte bedragen voor dat jaar niet beschikbaar waren; jonge onderzoekers worden gedefinieerd als deze medewerkers aan de universiteiten die het statuut van (pre-)doctoraal of postdoctoraal medewerker hebben. De beschikbare bedragen per jaar van 2011-2017 worden vermeld in het rapport over de evaluatie van 2018 van Dialogic (op pagina 30).

3. Aanbevelingen

3.1. Aanbevelingen voor de Vlaamse beleidsmaker

- We bevelen de beleidsmakers aan om het **OJO-programma** te behouden en in de toekomst nog **verder te versterken en te verankeren**. De doelstelling met betrekking tot internationale oriëntatie dient ons inziens niet geschrapt te worden, maar verdient wel verduidelijking. Het volstaat dat OJO zich richt op het informeren van jonge onderzoekers met betrekking tot internationale carrièremogelijkheden, eerder dan dat OJO de ambitie moet koesteren om onderzoekers op dat vlak financieel te ondersteunen.
- De autonomie van de universiteiten met betrekking tot de invulling van het OJO-aanbod wordt door de universiteiten als positief ervaren en dient behouden te worden.
- We bevelen aan om de **OJO-middelen** (vijf miljoen euro + indexering) **minimaal op het huidige niveau** te houden. Er kan worden verwacht dat, indien een verdere stijging van het aantal jonge onderzoekers zich doorzet, het OJO-budget in de toekomst mogelijk nog moet stijgen. Het is een denkpiste om een eventuele verhoging van het OJO-budget in de toekomst te koppelen aan scherpere ambities inzake interuniversitaire samenwerking (bv. 45% van de OJO-middelen voor interuniversitaire samenwerking i.p.v. 35%) op basis van een overtuigende gemeenschappelijke visie van de universiteiten op samenwerking. Dit zou dan gepaard kunnen gaan met een jaarlijks overleg tussen de universiteiten en andere relevante belanghebbenden over hoe deze interuniversitaire middelen dienen te worden ingezet. Deze aanbeveling ligt ook gedeeltelijk in de lijn van wat het panel van internationale experts aanbeveelt. Het panel van internationale experts dat werd ingezet in het kader van de evaluatie van het OJO-programma, suggereert om het totaal aan OJO-middelen voor interuniversitaire samenwerking te 'poolen', om te vermijden dat de universiteiten te veel redeneren vanuit hun eigen interuniversitaire budget wanneer ze samenwerken en om zo te komen door een meer diepgaande onderlinge samenwerking.
- Sinds 2020 wordt het OJO-budget gedeeltelijk geïndexeerd op basis van de **gezondheidsindex**. We bevelen aan om deze koppeling met de gezondheidsindex minstens te behouden. De universiteiten stippen aan dat deze wijze van indexering onvoldoende is om de stijgende (personeels-)kosten te ondervangen en dat een budgetcorrectie via indexering geen rekening houdt met de toename van het aantal jonge onderzoekers.
- Het **geoormerkt karakter** van de OJO-subsidie moet behouden blijven en wordt door alle stakeholders als een belangrijke troef van het programma beschouwd met positieve gevolgen, bv. de verankering en het toegenomen gewicht van de ondersteuning van jonge onderzoekers in de strategische agenda van universiteiten. Ook de bevindingen van het expertpanel en de benchmarkanalyse ondersteunen deze stelling.
- Vandaag worden de OJO-middelen over de Vlaamse universiteiten verdeeld op basis van een **verdeelsleutel** die op jaarlijkse basis berekend wordt. De uitkomsten qua verdeling van de middelen op basis van deze sleutel variëren over het algemeen echter minimaal van jaar tot jaar,¹⁷ terwijl de werklast voor de universiteiten en het Departement EWI, die gepaard gaat met de voorbereiding van de berekening en validatie van de verdeelsleutel aanzienlijk is en de vooropgestelde timing voor de vastlegging van de verdeelsleutel moeilijk haalbaar is (omdat het Departement EWI dient te wachten op gegevens van de VLIR en de sleutel vervolgens nog eens voor verificatie wordt voorgelegd aan de

---

¹⁷ Voor sommige universiteiten kan de stijging tussen 2018 en 2023 substantieel genoemd worden, maar de vraag kan gesteld worden of dergelijke stijgingen volstaan om het voorstel om een meerjarige referentieperiode in te voeren niet in overweging te nemen.

universiteiten). Men zou kunnen bekijken of de verdeelsleutel niet kan worden vastgelegd **voor een meerjarige referentieperiode** (3 jaar of 5 jaar). Bij een invoering hiervan wordt best rekening gehouden met het mogelijk nadelig effect van een lange referentieperiode op universiteiten die relatief snel groeien op de parameters die voor de OJO-verdeelsleutel gebruikt worden.

- De Vlaamse universiteiten stippen de administratieve last verbonden aan de OJO-rapportering aan als een belangrijk pijnpunt. We zien het **terugdringen van deze administratieve belasting** als een belangrijke uitdaging voor de komende periode. Het rapporteringssjabloon werd reeds in de voorbije evaluatieperiode (2018-2023) vereenvoudigd – wat door de stakeholders als een vooruitgang werd bestempeld – maar het gevraagde niveau van detail is nog steeds hoog en kan – naar inschatting van de consultant – daardoor mogelijk zijn doel voorbij schieten. Er moet verder gewerkt worden aan een vereenvoudiging van het rapporteringssjabloon, waarvan de hoge mate van detail vandaag als te complex en belastend wordt ervaren. Aangezien in de rapportering verschillende aspecten jaarlijks terugkomen, kan het een richtlijn zijn om aan de universiteiten te vragen om meer te focussen op wat verschillend is ten opzichte van het voorgaande jaar. Het zou een blijk van wederzijds vertrouwen zijn de om gevraagde details meer te beperken en aan de universiteiten gedeeltelijk de beslissing over te laten om in te schatten wat noodzakelijk in de rapportering dient te worden opgenomen.
- Hoewel het niet eenvoudig is om heldere **resultaats- en impactsindicatoren** op lange termijn te formuleren voor een programma als OJO – waarop nog tal van andere contextuele en beleidsfactoren invloed uitoefenen – kan de rapportering van de universiteiten nog meer de impact die OJO-activiteiten hebben gegenereerd (bv. feedback die deelnemers gaven, impactverhalen, enz.) in de verf zetten. Om de rapporteringslast binnen de perken te houden, kan een verschuiving van wat gerapporteerd wordt, wenselijk zijn. Hierdoor zou er meer nadruk op resultaat en impact liggen dan op het rapporteren van cijfers. Voorts kan ook de **diversiteit** van de OJO-activiteiten die werden opgezet nog meer naar voren komen in de rapportering van de universiteiten. Ten derde zou de rapportering een accurate weergave moeten zijn van het **aantal deelnemers** alsook van de **tevredenheid van de deelnemers**. Daarbij moet worden verduidelijkt wie de deelnemers in de categorie ‘andere’ zijn. Dergelijke ingrepen hoeven niet te leiden tot meer ‘vinkjes tellen’, maar kan ook verholpen worden door het invoeren van een meer geautomatiseerd en gecentraliseerd registratiesysteem voor deelnemers. Een deel van de middelen voor interuniversitaire samenwerking zouden voor dergelijke doeleinden benut kunnen worden.
- Universiteiten financieren ook ten dele activiteiten die raken aan het OJO-aanbod – bv. inzake carrièreontwikkeling – vanuit andere middelen dan de OJO-middelen. Het gaat om activiteiten of initiatieven die op zich bijdragen tot de ondersteuning van jonge onderzoekers, maar die strikt genomen niet binnen het kader uitgezet in het OJO-besluit passen en dus niet worden opgenomen in de huidige rapportering. De rapportering over dergelijke **‘eigen bijdragen’** verschilt (sterk) tussen de universiteiten en kan nog beter inzichtelijk gemaakt worden in overleg met de universiteiten. Dit is een aanbeveling die ook in de evaluatie van 2018 werd geformuleerd en nog steeds geldt.

3.2. Aanbevelingen voor de Vlaamse universiteiten

- Er zijn nog efficiëntiewinsten mogelijk indien de universiteiten de initiatieven die ze ontwikkelen in het kader van de ondersteuning van jonge onderzoekers nog **meer met elkaar zouden delen**. De gebruikte **softwaresystemen** die de omkadering van jonge onderzoekers ondersteunen, zouden ook beschikbaar gesteld kunnen worden aan de universiteiten die er een gelijkaardige nood mee kunnen lenigen. Het zou niet onlogisch zijn, mochten universiteiten voor dergelijke gemeenschappelijke zaken ook de gemeenschappelijke OJO-middelen kunnen aanwenden. Meer algemeen is het uitwisselen van

ervaringen, beste praktijken, enz. een belangrijke stap om de ondersteuning van jonge onderzoekers aan de individuele universiteiten efficiënter en effectiever te doen verlopen.

- **Jonge onderzoekers verbonden aan niet-universitaire onderzoeksinstituten** moeten nog meer betrokken worden bij en kunnen deelnemen aan de activiteiten die in het kader van OJO worden opgezet. We bevelen echter wel aan om enkel **OJO-financiering te voorzien voor instellingen die doctoraten kunnen uitreiken** (met andere woorden de Vlaamse universiteiten), teneinde versnippering van relatief beperkte middelen te vermijden en het huidige OJO-aanbod niet te verzwakken. Het OJO-aanbod moet nog beter opengesteld en ontsloten worden voor deze externe onderzoekers – eventueel mits een zekere compensatie. Het succes van het betrekken van externe jonge onderzoekers is echter afhankelijk van een duidelijke communicatie van de mogelijkheden tot omkadering en ondersteuning aan deze groep van onderzoekers.
- De **communicatie** over het bestaande OJO-aanbod, zowel naar de jonge onderzoekers en promotoren binnen de universiteiten als naar de onderzoekers daarbuiten, kan nog versterkt worden. Het is daarnaast ook zo dat onderzoekers die hun onderzoek aan een externe instelling uitvoeren vaak een e-mailadres krijgen bij deze instelling waardoor ze de mailbox van hun universiteit uit het oog verliezen. Desalniettemin kan de communicatie van de universiteiten over hun aanbod nog beter: nieuwe kanalen kunnen hiervoor opgezet worden, meer ‘awareness’ met betrekking tot de centrale website voor het OJO-aanbod, de communicatie van OJO-activiteiten op de websites van de VLIR en eventueel van EURAXESS, beter gebruik van de (sociale) mediakanalen van de Doctoral Schools/universiteiten, delen van succes- en impactverhalen.
- Om de administratieve last te reduceren, moet niet enkel worden gekeken naar de rapportering die het Departement EWI vraagt. Ook de universiteiten kunnen initiatieven nemen om deze te verlichten. Zoals reeds aangehaald, is een concreet voorbeeld het invoeren van een **performant registratiesysteem op Vlaams niveau** over alle universiteiten heen. Een dergelijk systeem zou veel administratieve last kunnen wegnemen. Dit zou een initiële investering van de universiteiten vergen, alsook een hoge mate van samenwerking en harmonisering van informaticasystemen. Op middellange termijn zou dit echter de administratieve lasten voor de universiteiten in het algemeen, en met betrekking tot de rapportering, kunnen verminderen.
- We raden de universiteiten aan om hun **eigen investeringen in de omkadering en ondersteuning van jonge onderzoekers** beter in kaart te brengen en samen te rapporteren met de uitgegeven OJO-middelen. Zo ontstaat een algemeen beeld van de inspanningen die gebeuren om jonge onderzoekers te ondersteunen. Daarnaast kan het ook een interessante oefening zijn voor de universiteiten om na te denken over de rol van de geïnvesteerde eigen middelen in OJO in vergelijking met de OJO-subsidie en of het een optie zou zijn om een groter deel van de omkadering van jonge onderzoekers uit de eigen middelen te financieren – zoals het expertenpanel ook aanraadt. Dit zou de omkadering van jonge onderzoekers in de toekomst nog sterker verankeren in de werking van de universiteiten alsook minder kwetsbaar maken voor het schrappen van de OJO-subsidie bij een budgetherziening door de overheid.
- We bevelen de universiteiten aan om verder na te denken over manieren om **de impact en werking van het OJO-programma te meten en monitoren**. Vooralsnog ligt de klemtoon inzake monitoring (en rapportering erover) vooral op outputindicatoren (aantal activiteiten, aantal deelnemers, enz.). Een uitbreiding van de **exit surveys** naar alle vertrekkende jonge onderzoekers zou bijvoorbeeld nuttige informatie kunnen opleveren voor eventuele aanpassingen. Een exit survey zou zo automatisch horen bij het (voortijdig) afsluiten van een doctoraat of een postdoctoraal mandaat, ongeacht of de onderzoeker nadien een academische carrière nastreeft en/of aanvat of niet.
- De OJO-subsidie vanuit de Vlaamse overheid heeft de Vlaamse universiteiten de mogelijkheid gegeven om **internationaal toonaangevend** te zijn op het vlak van de ondersteuning van jonge onderzoekers.

Verschillende stakeholders, waaronder ook het internationaal expertenpanel, geven aan dat Vlaanderen internationaal een uniek programma heeft waarbij meerdere universiteiten nauw samenwerken rond dit onderwerp en op die manier weten te profiteren van schaalvoordelen, synergiën en gediversifieerde sterktes. Universiteiten (en Vlaamse beleidsmakers) kunnen deze leidende positie nog beter uitdragen dan ze vandaag al doen. Het **promoten van de verwezenlijkingen** die dankzij OJO tot stand kwamen – zowel nationaal als internationaal – kan de positie van het OJO-programma binnen het Vlaamse en EU-beleidsinstrumentarium enkel ten goede komen.

In het verlengde daarvan, hoeft de interuniversitaire samenwerking, een kernaspect van het OJO-programma, niet beperkt te blijven tot Vlaanderen. Een aantal Vlaamse universiteiten werken al samen rond de ondersteuning van jonge onderzoekers in **internationale netwerken**, een volgende stap waarop in de komende periode nog verder gebouwd kan worden. Dit is een algemeen advies, maar indien de samenwerking tussen Vlaamse universiteiten met dit doel voor ogen voldoet aan de voorwaarden voor interuniversitaire initiatieven uit het OJO-besluit, is het eventueel toelaatbaar om hier dan ook OJO-middelen voor in te zetten.

- De universiteiten en het Departement EWI doen er goed aan te overleggen hoe de Europese doelstellingen uit **ResearchComp**¹⁸ en de **EU Research Area (ERA)** geïncorporeerd worden in de werking van het OJO-programma.
- De universiteiten maakten tijdens de COVID-19-pandemie de overstap naar **online en hybride** vormen om hun activiteiten te organiseren. We bevelen de universiteiten aan de voordelen hiervan verder te blijven benutten, zonder de voordelen – zoals de mogelijkheid tot netwerken – van fysieke activiteiten uit het oog te verliezen.
- Met betrekking tot de doelstelling ‘carrièreondersteuning’ is het van belang dat universiteiten blijvend inspanningen leveren om **de brug met de externe arbeidsmarkt** – de privésector alsook de publieke sector – te blijven slaan. Tijdens de recente programmaperiode werden door de universiteiten significante stappen vooruitgezet, maar de activiteiten moeten nog meer weerklank krijgen om gehoord te worden door toekomstige werkgevers.
- We raden de universiteiten aan om in **overleg** te treden **met niet-academische partners** om de OJO-activiteiten te versterken en gedeelde noden in te vullen. Tijdens een discussie met het Stakeholder Engagement Panel kwamen meerdere van de bedrijven die hieraan deelnamen, ervoor uit dat zij bereid zouden zijn een meer actieve rol in de (carrière-)begeleiding van jonge onderzoekers op te nemen. Dit zou onder meer kunnen inhouden dat jonge onderzoekers meer en vroeger in aanraking komen met bedrijven en bedrijfsculturen, dat zij naast hun academische promotor ook een niet-academische mentor kunnen krijgen, dat jonge onderzoekers meer toegang krijgen tot de trainingsinitiatieven van bedrijven, enz. Idealiter zetten de universiteiten minstens per universiteit en zelfs beter overkoepelend een Single Point Of Contact (SPOC) op voor bedrijven die interesse hebben in zulke initiatieven. Vanuit zo’n SPOC kan het initiatief genomen worden om het bewustzijn rond OJO-activiteiten met betrekking op de bedrijfswereld meer te verspreiden.
- De consultant spoort de universiteiten aan om na te denken over de trainingen die de universiteiten aanbieden voor verschillende doelgroepen: de doctorandi, postdocs en promotoren, bv. door een **apart en toegespitst programma voor elke doelgroep** op te zetten. Daarbij moet de postdocfase afgestemd worden op de trainingen voor doctorandi, het eerste bouwt idealiter verder op het laatste.

---

¹⁸ Dit is een EU-raamwerk dat gewenste (overdraagbare) competenties voor onderzoekers bevat om succesvol te zijn in alle sectoren van de samenleving.

- De universiteiten kunnen een grotere inspanning leveren om ook de jonge onderzoekers in domein van de Humane en Sociale Wetenschappen vaker hun weg te doen vinden naar de activiteiten die de doctoral schools organiseren. Een manier om hen hiertoe te motiveren, zou erin kunnen bestaan om hen duidelijk te maken welke voordelen ze uit deze opleidingen kunnen halen voor hun latere – waarschijnlijk niet-academische – carrière en hen aantonen dat dergelijke vaardigheden wel degelijk gegeerd zijn op de arbeidsmarkt.